

Specialbørnehaven Åkanden.

Specialbørnehaven Åkanden

Hvem er vi?

Åkanden er et særligt dagtilbud oprettet efter servicelovens § 32, og hører under Frederikssund kommune. Grundnormeringen er til 15 børn i alderen 0-6 år. I perioder kan der være en merindskrivning til ca. 18 børn.

Om særlige dagtilbud

Alle børn skal have mulighed for at komme i dagtilbud. Men nogle børn har så omfattende og komplekse behov for støtte og behandling, at de ikke kan tilgodeses i de almindelige kommunale dagtilbud – heller ikke selv om der gives støtte til det enkelte barn, fx med ekstra personale. Derfor skal kommunen supplere de generelle kommunale tilbud med særlige tilbud, som tilgodeser disse børns behov. Særlige dagtilbud kan fx have form af vuggestuer, børnehaver eller aldersintegrerede institutioner. De særlige dagtilbud skal tilbyde pædagogisk støtte til børnenes udvikling og skal derudover sikre den nødvendige støtte og behandling til de børn, som får en plads i dagtilbuddet.
(fra socialministeriet om særlige dagtilbud)

Åkanden er et specialdagtilbud for børn med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som har behov for specialpædagogisk støtte og træning, som er udover hvad det almene dagtilbud kan yde. Det kan eksempelvis være børn med kromosomafvigelser og syndromer, børn med multiple funktionsnedsættelser, cerebral parese, autismspektrum forstyrrelse, svær epilepsi, og børn med ikke diagnosticeret udviklingshæmning. Fælles for alle er, at der er et betydelig nedsat funktionsniveau.

Vi lægger vægt på et læringsmiljø, hvor grundlaget er, at mennesker udvikler sig i samspil med omgivelserne. Vi arbejder med at skabe rammer, hvor børnene bliver støttet og opmuntret til at have sociale relationer og være nysgerrige på verden omkring dem.

Børnene støttes i at blive så selvhjulpne og selvstændige som det er dem muligt, med de særlige udfordringer de har, så de kan have størst mulig indflydelse på eget liv.

Kommunikation er en central del af pædagogikken. Alle børn skal have muligheden for at kunne udtrykke sig, forstå og påvirke omgivelserne. Vi arbejder med ASK (Alternativ og Supplerende Kommunikation) og bruger bl.a. Tegn Til Tale og diverse symbolmaterialer.

Hverdagen, som er struktureret og forudsigelig, er tilrettelagt ud fra individuelle læringsmål og handleplaner for det enkelte barn.

Vi ønsker at skabe et miljø, der vægter værdighed, tryghed, omsorg, relationer og kommunikation, og som tager hensyn til og forsøger at kompensere for børnenes særlige udfordringer.

Vi bestræber os på at lege og lave aktiviteter, som i enhver anden børnehave med plads til at være barn og have det sjovt. Det er værdifuldt at være barn.

Huset

Åkanden har i alt fire stuer Blå, Grøn, Gul og Rød. Den Røde stue er en ekstra stue, som anvendes i de perioder vi har en merindskrivning, eller når der er behov for at gå fra med enkelte børn. Den er også i brug til f.eks. yoga og andre hold på tværs af de sædvanlige børnegrupper.

Hver stue er indrettet med to grupperum, badeværelse med toilet og puslebord, garderobe og et lille depot. Stuernes indretning ændrer sig efter børnenes behov, men generelt bærer huset præg af at være et genkendeligt, struktureret, inspirerende og hyggeligt miljø.

Derudover har vi et fællesrum med køkken, en personalestue, et rum til logopæd. undervisning, en sal som både bruges af terapeuterne og pædagoger i det daglige arbejde med børnene, men også til årets fester og forældrearrangementer. Endelig er der diverse rum til administration.

Børnehaven er beliggende i bunden af en villavej i Frederikssund Syd.

ca. 20 minutters gang fra stationen, tæt ved dejlige naturområder med både bakket terræn, gode stisystemer og søer.

Vi har en dejlig, stor legeplads med cykelbane, stilleområde med sandkasse og sansehave, et stort areal med gynger, vippe, rutsjebane og klatretårn. Legepladsen appellerer til, at børnene får motoriske udfordringer.

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os, og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn

- *Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes i de første år. Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2*

Dannelse og børneperspektiv

- *Børn på f.eks. 2 år og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. Det pædagogiske personale i dagtilbuddet skal invitere barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som personalet er ansvarligt for at skabe. Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2*

Ved dannelse forstår vi, at barnet opnår værdier og viden i sin egen personlighed, så det kan agere i dets verden, som et hensynsfuldt, kritisk og demokratisk menneske.

I Åkanden kommer det til udtryk ved, at vi taler pænt og anerkendende til hinanden. Har respekt for hinandens forskelligheder, og giver mulighed for medindflydelse i hverdagen.

Vi har normer og regler, som børnene lærer i deres børnehavetid. Vi arbejder med, at børnene er en del af en gruppe og derigennem har lært forståelse for de andre børn.

Da mange af vores børn har kommunikative vanskeligheder, arbejder vi med at italesætte børnenes hensigter, tanker og følelser, både for barnet selv, men også for de andre børn. Eks. "Se, hun græder, hun blev ked af du tog hendes bamse"

For at give alle børn mulighed for medindflydelse, bruger vi forskellige kommunikationshjælpemidler. Eks bruger vi Tegn Til Tale, billede/symbolunderstøttende kommunikationshjælpemidler, øjenudpegning og GoTalk NOW. m.m.

Børneperspektiver kan forstås på flere måder. Det kan være pædagogens forståelse af hvad barnet har brug for på baggrund af dennes viden om barnet. Det kan også være, hvad barnet udtrykker, det gerne vil. En del af børnene i Åkanden, har pga. deres handicap svært ved verbalt at udtrykke deres ønsker og behov. Derfor må pædagogerne prøve gennem observationer og ved at følge barnets spor, at finde deres perspektiver.

Læringsmiljøet planlægges ved, at begge former for børneperspektiver inddrages. Vi inspireres ofte i hverdagen af at følge børnenes spor. Hvis vi oplever børnene tager initiativer i en aktivitet de voksne har sat i gang, så går vi med børnene og følger dem i hvad de synes er spændene. Vi justerer hele tiden aktiviteterne efter vores observationer af børnene, så vi på den måde får inddraget deres perspektiver.

Leg

- *Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud. Legen er også grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet. Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at alle børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for alle børn.*
Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2
-

Legen er et vigtigt element for at skabe relationer, både til børn og voksne. Den er grundlæggende for børns udvikling og læring, og er en del af vores læringsmiljø. Vi forsøger at møde børnene, hvor de er i forhold til interesse og initiativer, og deres forudsætninger for at lege. Vi har børn i alderen ca. 1-6 år, og det er vigtigt at tilpasse legen, så der er plads til forskelligheder.

Vi har både lege, der er rammesat på tværs af grupperne og spontane lege, som ofte opstår på legepladsen. Her er der "højere til loftet" og flere legemuligheder. Et eksempel er en dag hvor 4 store drenge begynder at spille basketball uden opfordring fra en voksen. Legen har før været sat i gang med 1 eller 2 børn. Denne gang starter legen spontant, og alle er glade og legen forløber uden konflikter.

Vi har hold på tværs af stuerne, f.eks. yoga og musik, hvor vi leger sanglege eller laver yoga-øvelser.

Det er vigtigt, at vores børn bliver støttet og guidet i legen. Børnene har ofte brug for gentagelser, inden de opfatter den som deres egen leg. Vi støtter og anerkender den leg, der er på vej og hjælper med at udvikle den.

Igennem struktureret og rammesat leg sikre vi, at alle børn har mulighed for at være med i en leg.

Et eksempel på en rammeleg er, når vi leger/laver dyrebanks. Børnene har en plade med 9 dyr på, som de skal ud at finde på en kort rute. Vi kalder det for skattejagt.

Ved hver post skal man lave de samme bevægelser som dyrene. Her er der plads til at løbe hurtigt, at vente på de andre, at sammenligne og tale om dyrene. Alle kan være med i legen – de mindste sidder i barnevogn, nogen sidder i kørestol og andre løber eller går.

Vi har ofte børn i Åkanden, som har behov for struktur, så de bl.a. kan lære at dele legetøjet og lege med hinanden.

Igennem leg implementerer vi sprog, kommunikation, læring, fysiske udfoldelser og sociale kompetencer.

- Udenfor er der små miljøer og områder, som kan skabe ro og rum til forskellige lege. Der kan både være fart på og ro. Legene kan være koncentrerede rollelege eller fysiske lege, som udfordrer miljøet med f.eks. tårnet, rutsjebanen eller skrænterne.
- Vi leger fælleslege på tværs af stuerne.
- Legeaftaler på tværs af stuerne, hvis vi ser der er børn der søger hinanden fra andre stuer.
- Aktivitetsdage hvor der er fokus på læring gennem leg.
- Vi tilrettelægger legene, så alle børn kan være en del af dem. Vi har f.eks. ens sæt legetøj, så to børn kan lege parallelt, og alligevel blive inspireret af det andet barns leg. Der er også lege, hvor vi støtter børnene i at lege og deles om legetøjet f.eks. køkkenleg/madleg.

Læring

- *Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse.*

Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2

I Åkanden starter læringen fra børnene kommer ind ad døren om morgen. Her arbejdes der med en meget struktureret hverdag hvor både social og formaliseret læring indgår. En central del af vores pædagogik er at skabe et læringsrum, hvor alle børn vil opleve succes og udvikling.

I Åkanden foregår der læring på mange forskellige niveauer. Kendetegnet er, at børnene har det sjovt og alt læring foregår på en legende og motiverende måde.

Social læring

Social læring er en vigtig del af hverdagen i Åkanden og noget vi vægter højt. Vi arbejder struktureret med social læring i form af Boardmaker, konkrete og tegn til tale, da vores børn har brug for tydelige rammer og forudsigelighed. Dette ser vi som en forudsætning for at børnene i Åkanden kan opnå den bedste læring.

Eks.

- De børn der har behov for det, får lavet en dagstavle, når de kommer om morgen, så de har nemmere ved at overskue deres dag.
- Vi har morgensamling på de enkelte stuer, som ligeledes er visualiseret ved enten konkrete eller Boardmaker. Vi ser en stor læring i morgensamling i form af at kunne vente på tur, have fælles opmærksomhed, genkendelse af sange og skulle forholde sig til de andre børns stemninger mv.

Læring på tværs af stuerne i Åkanden er også en vigtig del af vores hverdag. Dagligt mødes børnene på legepladsen på tværs af stuerne, hvor de udvikler deres sociale relationer til hinanden og skal lære at indgå i andre børnefællesskaber.

Vi har fælles musik, yoga, ture i nærområdet og årstidernes traditioner i huset.

Yderligere samarbejder vi også med Logopæd, Ergoterapeut og Fysioterapeut i forskellige aktiviteter.

Eks.

- Vi har en gang om ugen en fælles aktivitet med Logopæd og Fysioterapeut, hvor der bliver lavet små øvelser med sociale, sproglige og kropslige udfordringer. Denne form for læring i det store fællesskab er vigtig for børnene, for at kunne rumme andre og være vedholdende i en aktivitet.
- Vi har Yoga en gang om ugen, hvor læringsrummet bliver indrettet i den rette yogastemning som er med til at give børnene en kropslig sanseoplevelse.

Formaliseret læring

Formaliseret læring i Åkanden handler for os om, at børnene får nogle færdigheder i hverdagen så de herved får en større indflydelse på deres eget liv. Børnene i Åkanden har forskellige aldre og udviklingsstrin og vi tilrettelægger en handleplan ud fra hvert barn og deres nærmeste udviklingszone.

Vi tilbyder aktiviteter i løbet af dagen, som udvikler deres kreative sider, såsom at tegne, male klippe, puslespil, modellervoks, monsterslim, 1:1 opgaver, som børn sidder og laver med en voksen mv.

Børnefællesskaber.

- *Al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet og blive respekteret og lyttet til. I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at prøve forskellige positioner mv. Det er det pædagogiske personales og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.*

Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2

Børnene i Åkanden kan have svært ved at finde børnefællesskaber selv. Det er derfor vigtigt, at pædagogerne skaber rammen for, at børnefællesskaberne kan opstå.

Vi bruger bl.a. børneperspektivet og det enkelte barns udviklingsniveau i planlægningen af aktiviteterne.

Børnene i Åkanden er fordelt på 3 stuer. På de enkelte stuer arbejdes der med tilhørsforhold til sin egen gruppe. Det sker bl.a. ved, at skabe gode relationer gennem leg og samvær og dagligdagsaktiviteter på stuen. Derudover dannes børnefællesskaber ved planlagte aktiviteter på tværs af stuerne. Vi sammensætter grupperne således, at børnene kan få mulighed for at skabe relationer. F.eks. musik, yoga, legegrupper, hold med fysioterapeut, logopæd og ergoterapeut. Ture ud af huset og gåture i nærområdet.

Derudover har vi fællesaktiviteter for alle børn fast en gang om ugen, hvor vi f.eks. klipper, maler, har motorikbane, eller har sæsonbestemte aktiviteter i form af at lave æblegrød, så planter, lave julegaver påskepynt m.m.

I løbet af børnehavedagen er der prioriteret tid til spontan leg.

Pædagogerne støtter op om børnene ved at tolke selv de mindste signaler børnene imellem.

Vores børn kommunikerer på mange forskellige niveauer f.eks. TTT, talecomputer, talesprog, symbolmateriale mm. Det er vigtigt, at pædagogerne støtter børnene i kommunikationen i legen/fællesskaberne.

Alle børn har en kontaktbog til kommunikation mellem hjem og børnehave. Heri beskriver vi bl.a. hvem barnet har leget med og hvad de har lavet. Det giver familierne mulighed for at tale med barnet om legerelationerne. Dette går begge veje, pædagogerne kan også tale med børnene om legerelationerne derhjemme.

I løbet af året har vi traditioner, hvor familierne har mulighed for at deltage f.eks. sommerfest, julefest, Lucia, bondegårdstur og bedsteforældredag. Her har forældrene mulighed for at få et bedre kendskab til hinandens børn og familier. Der udover har forældrene i perioder dannet forældrenetværk på privat basis.

Pædagogisk læringsmiljø

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Det pædagogiske læringsmiljø er rammen for børns trivsel og læring og helt centralt i arbejdet med den pædagogiske læreplan.

På baggrund af vores viden om børnene skaber vi læringsrum hele dagen igennem.

I planlægningen af de forskellige læringsmiljøer tager vi udgangspunkt i de enkelte børns udviklingstrin. Læringsmiljøerne bliver løbende justeret, med udgangspunkt i børnenes interesser og udvikling.

Planlægningen af læringsmiljøerne kan ske samarbejde mellem pædagoger, fysioterapeut, ergoterapeut og logopæd. F.eks. i læringsmiljø hvor barnet er ved at lære at spise. Det sker bl.a. ved mundstimulering, bevægelse af fødder, fokus på madens placering i munden, og ved at motivere til, at barnet kan putte mad i munden med fingrene. På denne måde skaber vi et aktivt læringsmiljø ved måltidet.

Læringsmiljøerne kan være planlagte eller de kan opstå spontant. Vi vægter meget højt, at følge barnets perspektiv, da vi mener at læringsmiljøet er bedst der.

I legen opstår der mange læringsmiljøer. Ofte er børnene meget motiverede i legen, og der er de meget åbne for læring. Her kræver det, at den voksne "griber" muligheden og støtter læringen i børnenes leg. Børnene i Åkanden har brug for mange gentagelser. Det giver vi dem mulighed for i vores læringsmiljø. for at sikre dem et optimalt læringsmiljø.

I alle vores daglige rutiner f.eks. af- og påklædning, måltiderne, vaske hænder osv. prioriterer vi at børnene har god tid. På den måde giver vi dem mulighed for at lære og erfare i eget tempo og på egen krop, med kun den hjælp som de lige nøjagtigt har brug for. Hjælpen kan være verbal støtte, fysisk støtte, visuel tydelig støtte med symboler.

I alle læringsmiljøer er det vigtigt, at den voksne, er aktiv, indlevende og anerkendende overfor barnet.

Samarbejde med forældre om børns læring

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Fra dialog i forældrebestyrelse.

Fremhævet som det forældrene ser som vigtigt for det tillidsskabende i samarbejdet og hvordan der er tydelige rammer for samarbejdet.

Tillid og tryghed

- En kontinuitet i personalegruppen
- At der er respons på det skrevne f.eks. i kontaktbøger
- Gennem dialogerne omkring ens barn
- At blive hørt ved møderne
- At kunne stole på, at det svære også bliver sagt
- At der afholdes møder i det nuværende omfang

Tydelige rammer for samarbejdet

At der formuleres forventninger til forældrene

- Basale forventninger
  - Tøj, ankomst, mad, solcreme osv.
- Forventninger i forhold til indsats i hjemmet.
  - Er der noget i indsatserne vi skal gøre hjemme?
- Hvad forventes der af forældrene til et møde
  - Forberedelse
  - Svar på forslag til mål/indsats
  - Læse oplæg

Samarbejdet med forældrene er en højt prioriteret del af vores arbejde. Forældrene er de mest centrale personer i deres barns liv og dem, der kender barnet bedst.

Vores rolle er, i samarbejde med forældrene, at skabe en helhed i barnets hverdag og tilbyde det optimale læringsrum.

Vi kan som tilbud vejlede og viderebringe vores faglige ekspertise.

Når forældrene skal aflevere deres barn i børnehaven første gang, kan de være utrygge ved situationen og måske usikre på, om det nu var det rigtige at vælge en Specialbørnehave. Ofte oplever vi, at forældrene er sårbare i situationen.

De har truffet en stor og svær beslutning, en beslutning, som medfører forandringer for familiens hverdag. Vores opgave er at skabe tryghed og tillid, en grobund for det fremtidige samarbejde.

Kontaktbogen er det daglige bindeled mellem hjem og børnehave. I den skriver vi, hvad barnet har oplevet, sjove episoder, ny udvikling og en beskrivelse af dagen. Praktiske oplysninger om mad, sovetimes og barnets almene tilstand.

Kontaktbogen er også en hjælp for barnet til at viderefordre, hvilke oplevelser det har haft hjemme og i børnehaven.

Telefonen bliver brugt, når der er vigtige ting at drøfte, men der ringes også for at høre, hvordan det går lige nu.

Behandlingsmøde afholdes en gang årligt. Til mødet er der i samarbejdet kontaktpædagog, fysioterapeut, ergoterapeut og logopæd. Udarbejdet en fælles rapport, som indeholder udviklingsbeskrivelse og behandlingsplan med mål for det fremtidige arbejde med barnet.

I mødet deltager forældrene, pæd. leder, kontaktpædagog, stuepædagog, logopæd, fysioterapeut, ergoterapeut og psykolog. Hvis der er behov inviteres barnets sagsbehandler.

Hvis forældrene ønsker deltagelse af andre personer, eks. barnets aflastning, læge m.v. inviteres de også.

Statusmøde afholdes 2 gange årligt. Her følges op på behandlingsplanen og evt. ændringer aftales. Er vi på vej mod de aftalte mål? Hvordan har barnet det lige nu?

Dansk Pædagogisk Udviklingsbeskrivelse (DPU) bliver udarbejdet inden et behandlingsmøde. Ved første udarbejdelse kan forældrene få tilbudt at være med i udarbejdelsen. Under udarbejdelsen får forældre og pædagog talt om deres oplevelser af barnets kunnen. Ofte er der forskel på, hvad barnet kan hjemme og i børnehaven. Derfor er det meget givtigt at udarbejde en udviklingsprofil sammen. Der er børn hvor DPU'en ikke er velegnet til at beskrive netop dette barns udvikling og ressourcer, her vil vi anvende en anden beskrivelse.

Andre møder imellem forældre og pædagoger kan også arrangeres, når der er særlige behov. Et møde hvor specifikke emner tages op.

Sommerfest og julefest. Disse uformelle sammenkomster er vigtige for vores samarbejde. Her er lejlighed til at tale om børn, familie og almene ting på et hyggeligt plan. Det er vigtigt, at vi også kan mødes til sjov og hygge, og at det hele ikke er alvor og behandlingsplaner. Det er også en god mulighed for forældrene til at skabe kontakt til andre forældre.

Forældremødet afholdes i efteråret. Formen varierer. Nogle gange holdes mødet på den enkelte stue, hvor det daglige pædagogiske arbejde drøftes, hvilke ting vi arbejder med, hvorfor og hvordan, samt hvad vi ønsker at arbejde med i tiden frem.

Andre gange har vi holdt forældremøde i fælles forum, her kan hverdagen også præsenteres, eller der kan bydes på dialog omkring relevante emner.

Ved mødet i efteråret er der valg til forældrebestyrelsen.

Børn i udsatte positioner

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Relationelt kræver det en indsats fra det pædagogiske personale at sikre, at der bliver skabt en daglig indsats for at skabe en tryk relation til barnet. Derfor er en handleplan/strategiplan for det pædagogiske daglige arbejde væsentlig at sætte i gang.

Ligeledes at skabe børnefællesskaber, hvor det udsatte barn får mulighed for at mestre det at være barn med de udfordringer det kan give. Her bliver det væsentligt at møde det udsatte barn der hvor det er. (Nærmeste udvikling zone)

Generelt for Åkanden er, at alle børn har særlige behov, og det pædagogiske udviklingsmiljø er tilrettelagt ud fra et helhedsperspektiv hvor det rummer alle børn, også børn i udsatte positioner. Der kan være børn og familier der har yderligere behov for støtte og vejledning, familier hvor det at have et barn med handicap, kun er en af udfordringerne. Vi forsøger at støtte op med vejledning, men også inddrage hjælp udefra. F.eks. at invitere sagsbehandleren med til møder. Ligeledes samarbejder vi med kommunens familiehus.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i børnehuset tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Det er individuelt hvad der arbejdes med, da børnene har forskellige behov og hermed behov for individuelle læringsmiljøer. Det sidste år inden skolestart er ikke tilrettelagt separat, men som overordnet tilgang arbejdes der med:

- Selvstændighed, selvhjulpethed og robusthed.
- Kommunikation, så alle har en kommunikationsform med sig.
- Læringsstrategier og mestringsstrategier.
- Mod på at lære og møde andre.
- At begå sig socialt og i fællesskaber.

Det er forskelligt hvilke skoler børnene visiteres til, men fortrinsvis til specialskoler, bl.a. vores nabo " Kærholmskolen, afd. Kæret."

Vi samarbejder med skolen om gode overgange, dvs. vi holder møder med overlevering, vi besøger skolen og besøger deres legeplads.

Lærer og pædagog fra skolen besøger os og ser barnet i sine vante omgivelser for at kunne danne sig et indtryk af barnet.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi bruger Ådalen til at gå tur, bl.a. øver vi i at kunne gå uden at holde i hånd, træne motoriske færdigheder og udforske naturen.

Gennem årene har vi benyttet Frederikssund børneteater. Det er en stor oplevelse for børnene at komme i teater, og vi oplever at rammerne omkring teatret er rummelige og med plads til Åkandens børn. Det er gerne teaterstykker beregnet til den yngre aldersgruppe vi bestiller billetter til.

Biblioteket bliver besøgt og vi låner bøger med hjem, men vi benytter os også af, at vi kan bestille bøger til levering. Det kan bl.a. være når en stue vil undersøge et bestemt emne f.eks. kroppen.

Fra Åkanden er der ikke langt til skov og strand. Vi enten går, cykler eller bestiller en bus til kørsel.

Vi deltager i fælles aktiviteter med de øvrige børnehuse i område syd f.eks. motionsdagen og skraldeprojekt. Børnene oplever at være sammen med ikke kendte børn om en større fælles aktivitet.

Børn og voksne fra andre børnehuse kommer på besøg, hvor de leger på legepladsen. Det er spændende for børnene at opleve hvordan andre børn bruger vores legeplads. Nogle gange opstår der en leg f.eks. løbe efter leg.

Vi går ture i nærområdet bl.a. kan vi gå ned til stationen for at kigge på tog. Det bliver også til togture f.eks. til Stenløse og retur igen. En togtur er en stor oplevelse, især for de børn som kun er vant til bil. Der er fremmede lyde og bevægelser. Det kan være en udfordring for nogen børn. Inden turen forbereder vi barnet, f.eks. med konkrete og symboler. Vi hjælper barnet med at finde tryghed, bl.a. kan en klapvogn ramme for barnet. Den voksne er ekstra opmærksom på at hjælpe barnet, hvis det bliver utrygt.

Kulturstier

I Frederikssund kommune har der siden 2016 været et tilbud til alle børn i alderen 4-5 år, som er et udspring af et udviklingsprojekt som kørte over 2 år, hvor børnene møder de lokale kultur- og naturformidler og institutioner gennem strukturerede forløb, som er udviklet i et samarbejde mellem pædagoger og kulturformidlere. På den måde sikre vi, at de børn i den aldersgruppe stifter bekendtskab med kulturen i vores lokalområde. Der er lavet et samarbejde med Willumsens museum, Musikpatrujlen, Færggården, Bibliotekerne og en naturvejleder der planlægger et forløb med udgangspunkt i det lokalområde hvor børnehuset ligger. Disse forløb er med til at skabe inspiration til pædagogerne til videreudvikling af pædagogiske læringsmiljøer i børnehuse.

- Åkanden deltager i det omfang det giver mening for det enkelte barn.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Stuerne indrettes så det passer til den aktuelle børnegruppes behov. Det skal være enkelt og overskueligt, med tydelige funktioner der indbyder til aktivitet.

Udbuddet af legetøj varierer, da det for nogle børn er både forstyrrende og uoverskueligt, hvis der er for meget legetøj at vælge imellem.

Der skabes forskellige rum til leg, sansning, aktiviteter, arbejdsborde og pauser.

Børnenes kommunikationstavler, mapper og samtalebilleder og dagstavler/skema er sat op, så de er tilgængelige for det enkelte barn.

Et eksempel på legepladsen som pædagogisk læringsmiljø

Leg på legepladsen giver mulighed for motoriske og sansemæssige udfoldelser.

Her kan børnene cykle, løbe, bevæge sig i deres hjælpemidler, tumle, klatre og blive stimuleret og få afprøvet sig i mange sammenhænge.

Her er mulighed for at sanselege i sandkassen og ved vandbassinet. Og her kan man få sanseoplevelser ved at ligge under et træ og mærke og se bladenes bevægelser eller ved at få en gyngetur.

Legepladsen er opbygget således, at den kan give så mange udfordringer som muligt, der passer til børnenes udviklingstrin:

Skrænterne, der omkranser legepladsen, er gode til at øve sig i at klatre og kravle op og ned ad. Det er også spændende at gå hele vejen rundt på dem.

Om vinteren bruges de til kælkebaner. På skrænterne er en lille og en stor rutschebane, og der står et tårn, hvor børnene kan mærke de er kommet til vejs, holder udvig og blandt andet kigger ind til skolen.

Det grønne område med gyngestativet, kan der sættes forskellige gynger op, b.la. en stor redegynge.

Børnene kan få sig en vippetur på den dobbelte vippedyr. På græsset er der mulighed for boldspil, eller for at "tage på skovtur", og om sommeren kan vi tage badebassinet frem.

I det areal har vi også et stort areal med gummifliser, som er godt at gangtræne på.

Vi har æbletræer, hvor vi følger æblets udvikling fra blomst til spiseligt æble.

"Skoven" som er et lille vildtvoksende område, her kan børnene få en fornemmelse af at være på opdagelse og gemme sig.

Legehuset ved sandkassen, giver mulighed for at få en god rolle leg i gang, hvor børnene laver mad af sand og vand og bor i legehuset.

Sansehaven, med duftende planter som kan røres ved og plukkes, eller køre rundt mellem bedene som i en lille labyrint.

Cykelbanen, hvor børnene har mulighed for at køre på forskellige cykler og køretøjer. Her er det tilladt at køre stærkt. Der er små bænke og et legeishus, hvor det er muligt at få en god leg i gang. f.eks. købmand.

De seks læreplanstemaer

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Engagement

Gennem et børneperspektiv med blik for det enkeltes barn behov, ønsker, interesser og formåen, give dem lyst og mod på at være en aktiv del af et fællesskab.

- At børnene har muligheder for at give og modtage invitation til leg og fællesskab.
  - Barn-barn
  - Voksen – barn
  - Barn – voksen
- At børnene får lyst til og mod på at deltage i aktiviteter.
  - I det pædagogiske arbejde udvises respekt for barnets udfordringer og grænser, der lyttes til deres signaler.
  - At der udvises respekt for deres egne ønsker, at de erfarer selvbestemmelse.

- Barnet skal have en "stemme" en kommunikationsform, hvormed de kan indgå i dialog med deres omverden. De skal have muligheden for at kunne kalde på de andre, gøre opmærksom på sig selv og indgå i relationer.
- Vi arbejder med total kommunikation, hvor der er taget udgangspunkt i det enkeltes barns formåen, ønsker og muligheder.

Livsduelighed

Livsduelig er bl.a. at kunne agere i et fællesskab med demokrati og medindflydelse.

I Åkanden arbejder vi med at børnene skal kunne se og mærke egne og andres følelser, så de bliver opmærksomme på deres egen rolle i et fællesskab, og til en vis grad kan udsætte egne behov. De skal bevare modet og lysten til at være en del af fællesskabet og turde være en aktiv aktør.

De skal opnå en bevidsthed omkring egen og andres indflydelse, så de får en erfaring i hvordan den kan bruges.

f.eks. gennem valg, kan føle sig som medskabere af eget liv.

- **Morgensamling**
  - Vente på tur, børnene kan skiftes til at vælge en sang.
  - At det er i orden de andre børn vælger det, barnet selv ville vælge.
  - At være en del af fællesskabet og være opmærksom på de andre børn i gruppen.
    - Hvem er her i dag? Er der nogen vi mangler?
- At vente på de andre er klar til f.eks. at gå på legepladsen.
- At kunne vælge til og fra.

Gå-på mod

Børnene skal støttes i at have mod til at turde være modige, og til at prøve sig frem. De støttes i at være vedholdende i forhold til at få ønsker og behov opfyldt.

Vi hjælper dem til at kunne være i sine følelser, at kunne kende dem og agere hensigtsmæssigt. At kunne håndtere konflikter og være trygge i dem. De skal motiveres til at have lyst til relationer med andre.

- Støtter børnene i at gå deres egne veje.
- Anerkender det de kan.
- Visualiserer følelser. Ved brug af egen mimik, billeder eller spejl billeder italesætter følelser.
- Opfordrer og støtter i at forsøge igen.
- Vi giver tid til at få tingene til at lykkes.

Deltagelses kompetence

Børnene skal støttes i at have tryghed til at kunne være deltager i en fælles aktivitet. Det er vigtigt, at de kan deltage i fællesskaberne på deres præmis, så de får trygheden og lysten til relationen. De skal opøve evnen til at være nysgerrige på deres omgivelser og det fælles.

- De fælles aktiviteter bliver planlagt ud fra den enkeltes behov.
  - Da der er stor forskel på udviklingsniveauet, bliver der lavet flere hold/aktiviteter, ligesom der i aktiviteten er lagt flere "lag" ind, som gør, der er flere, der kan være med på hvert deres niveau.
  - Aktiviteterne tilpasses, så det er muligt at deltage med diverse hjælpemidler.
- Fællesskabet gøres levende og motiverende for den enkelte. Det skal være sjovt, rart og trygt og lærerigt at være med.
- Der bliver taget hensyn til de børn der har specielle udfordringer, som gør det svært at deltage i det sociale.
  - De deltager i det fælles i det omfang de kan.
- 15 forskellige børn, med 15 forskellige behov.

Social udvikling

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Deltagelse og medindflydelse

Det skal være trygt for barnet, at være med i fællesskaberne. Derfor skal det vurderes hvilke tiltag der skal være, så det enkelte barn kan deltage på egne præmisser og deltage i fællesskabet når barnet er klar.

- Eksempel på hvordan barnet kan støttes i at kunne deltage i fælles leg.
  - 1. ser legen "bjørnen sover"
  - 2. Sidder hos/med den voksne, ser de andre børn gøre det.
  - 3. Ligger på gulvet og deltager i legen.
- Den voksne skaber tryghed, specielt ved nye ting.
- Indenfor rammerne har børnene medindflydelse.
  - Rammen kan være stram eller løs, afhængig af børnegruppen. Det vurderes ud fra den enkeltes formåen, men altid med formålet, at barnet skal have medindflydelse.
  - Kommunikationsredskaber tilpasset den enkelte, så de har mulighed for at kommunikerer deres ønske, behov og ideer.

Empati

Vi søger at udvikle barnets empati hvor det er muligt i samspillet med andre.

- Vi søger efter små signaler som vi kan bygge videre på.
- Visualiserer følelserne. Billeder, mimik og TTT kan anvendes i visualiseringen.
- Sætte ord på børnenes følelser
- Sætte ord på andre børns følelser
- Hold på tværs af stuerne giver børnene bedre mulighed for relationer
- Anerkende andres følelser "det er ok"
- Gennem leg og aktiviteter at inddrage viden om følelser, både egne og andres.

Legens betydning for social udvikling.

Legen er en væsentlig del af den sociale udvikling. Åkandens børn er særlig udfordret på dette område. Derfor skal pædagogerne være ekstra opmærksomme på at støtte barnet i legen.

- Generelt kræver det, at den voksne er med, enten i legen eller ved siden af legen.
  - Sætte rammerne for legen.
  - "oversætter" børnene imellem.
  - Motiverer til at blive længere i legen.
  - Vise flere elementer i legen.
  - Lærer børnene at lege, gennem selv at være rollemodel.
  - Udvikle legen
- Der skal være opmærksomhed på signaler fra barnet f.eks.
  - Initiativ fra barnet
  - Invitation til leg med det andet barn.

Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale.

Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kommunikation er grundlaget for samvær og sproglig udvikling.

Det er vigtigt at kunne udtrykke behov, tanker og følelser, og at forstå sine omgivelser.

Kommunikation er mange ting. Det er f.eks. mimik, kropssprog, øjenkontakt, øjenudpegning, små bevægelser, lyde og ord og selvfølgelig også det verbale sprog.

Fælles for de fleste af børnehavens børn er udfordringer på det kommunikative og sproglige område. Vi søger derfor at møde og støtte børnene der, hvor de er i deres udvikling, og at give dem lyst og mod til at bruge og udvikle deres kommunikative ressourcer, da dette er vigtigt for at udvikle sproglige færdigheder.

I arbejdet tager vi udgangspunkt i Alternativ og Supplerende Kommunikation (ASK). Når et barn ikke anvender talesproget, er det vigtigt at tilbyde andre muligheder til at udtrykke sig med. Det vil sige at benytte alle til rådighed værende former, metoder og hjælpemidler, som kan være med til at styrke kontakt og forståelse mellem barnet og dets omgivelser (kommunikationspartner). Disse udtryksformer kan være kropsbaserede f.eks. åndedræt, rettedhed, mimik, smil, vokaliseringer, tegn og tale. Derudover vil vi ofte anvende symbolmateriale (fotos, PCS-symboler mv) til udpegning vha. kommunikationstavler og kommunikationsbøger og teknologiske hjælpemidler som talemaskiner og kommunikationssider i kommunikationsapp på iPad.

Vi søger at skabe et godt kommunikativt miljø med nærvær, ro, relation, forudsigelighed f.eks. med forberedelse til hvad der skal ske i løbet af dagen eller til en forestående aktivitet.

Interaktioner og sproglige rollemodeller.

Gennem nærvær og samspil skabes relationen som er bærende i forhold til udvikling. Vi møder barnet i øjenhøjde, følger deres initiativ, er nysgerrige og giver tid til respons. Der skal være ro og rum til kommunikationen/interaktionen. For at lykkedes med at være kommunikativ og sproglig rollemodel, er det vigtigt at kommunikationspartneren bruger de samme strategier, udtryksmåder og evt. hjælpemidler i samspillet med barnet.

I tæt samarbejde med logopæd aftales hvilke indsatser, der specifikt skal være for det enkelte barn. Hvilken tilgang der skal anvendes og evt. materialer/kommunikationshjælpemidler.

Fællesskaber

På stuen er læringsmiljøet tilrettelagt så det stimulerer og tilgodeser det enkelte barn, men også hvordan de fælles aktiviteter kan støtte op omkring den kommunikative udvikling. Børnene indgår i et fællesskab, hvor de oplever tilknytning og samhørighed. Gennem relationen med de andre børn oplever de muligheden for spejle sig, få inspiration og afprøve nyt gennem leg. Der etableres sproggrupper og legegrupper på tværs af huset, så der er mulighed for at få en bredere vennekreds, og at være sammen med børn, der har samme behov for samme indsats på det kommunikativt og sprogligt.

I grupperne er der fokus på kommunikation og sprog. Børnene får erfaring med hvordan de kan bruge kommunikationen og sproglige udtryk. Her er der også opmærksomhed på den kommunikationsform(er), der er specifik for det enkelte barn, så barnet støttes bedst muligt i sin kommunikative og sproglige udvikling.

ASK (Alternativ Supplerende Kommunikation)

I hverdagen anvender vi forskellige udtryksmåder f.eks. tegn til tale, udpegningstavler, dagstavler og kommunikationshjælpemidler.

Vi bruger PCS symboler i vores symbolmaterialer. Symbolerne er lavet i programmet Boardmaker. PCS-symboler er stregtegninger.

Eksempler på disse udtryksformer:

Tegn til tale: Tegn udført med hænderne, tegnene understøtter det talte sprog.

Konkreter: Ting der kan ses og føles og som har en fastsat betydning, f.eks. en ske i hånden – betyder at nu skal du spise

Fotos: Bruges til at fortælle om en oplevelse, og kan samles i mapper til pege-og samtale bøger. - og/eller som forberedelse til en aktivitet eller til at vælge ud fra

Snakkebog: Lille bog med symbolmateriale lavet til det enkelte barn med mulighed for med udpegning at kommunikere om nære ting, at kunne fortælle, spørge, vælge og kommentere. Typisk er den bygget op med fotos og PCS-symboler.

Vælgetavle/bog: Bygget op af symbolmateriale med fotos og PCS-symboler – visuel støtte til at kunne foretage valg.

Bøger/materiale der støtter erindring om oplevelse. (Jul, bondegårdstur, temadage og fælles aktiviteter). Giver anledning til kommunikation om oplevelser. Ofte er det fotos der bruges her.

0-1 Kontakter: Kontakt til at aktivere en skræm (computer eller iPad)

PODD: Kommunikations tavler eller bøger hvor ordforrådet er organiseret på en måde, så barnet hurtigt og effektivt kan sige: det man vil, til hvem kam vil, når man vil. PODD står for Pragmatisk Organiserede Dynamiske Display(tavler)

Både fotos og symboler kan sættes sammen til længere forløb. Det kan være oversigt over dagens aktiviteter sat op på en dagstavle – eller en strimmel til, at have i hånden, hvorpå man kan se forløbet af en længere aktivitet f.eks. en bustur til skoven – og hjem igen.

Fotos og symboler benyttes ligeledes ved PECS – billedudvekslings kommunikation, samt til at sætte på en eye-gaze, når der arbejdes med øjenudpegning.

Simple og mere avancerede talemaskiner:

Enkle talemaskiner med indtaling af et udtryk, besked, sang o. lign. Bruges ved enkel kommunikation. F.eks. Big Mac, step by step.

Mere avancerede talemaskiner med flere muligheder for at udtrykke sig.

Go Talk NOW app: Kommunikationsapp på iPad hvor der kan laves bøger med symbolmateriale (fotos, PCS)

Kan anvendes som en talemaskine.

PC/ iPad

- Giver barnet en oplevelse af at kunne få noget til at ske, når det trykker på kontakt eller touchskærm her kan evt. bruges 0-1 kontakt til at aktivere skærmen.
- giver mulighed for at snakke om det, der sker på skærmen
- kan bruges til opbygning af lydbøger og som talemaskine. F.eks. Go talk now
- leg med Apps, videoklip og billeder.

For at forstå og støtte barnets kommunikation er det nødvendigt, at have viden og kendskab til dets hverdag og de ting, der sker omkring barnet hjemme og i børnehaven, og det er af stor betydning, at der er et nært samarbejde mellem forældre, logopæd, fysioterapeut, ergoterapeut og stuens pædagoger.

Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Børnene i Åkanden har generelt motorisk og- eller sansemæssige udfordringer. Derfor er arbejdet med krop, sanser og bevægelse en integreret del af vores hverdag.

De børn med behov for fysioterapi eller ergoterapi får tildelt behandlinger hos ergoterapeut og fysioterapeut tilknyttet Åkanden.

Der er et tværprofessionelt samarbejde, hvor indsats for det enkelte barn eller gruppe planlægges pædagoger og terapeuter imellem. Det betyder, at den motoriske træning er indarbejdet i dagens program. Det sker i legen f.eks. i de daglige funktioner, praktiske opgaver, dagens aktivitet og i fællesskabet med de andre børn.

Vi bestræber os på, at alle børn bliver udfordret på deres niveau, så det hverken bliver for svært eller for kedeligt.

Har børnene hjælpemidler, bliver aktiviteten tilrettelagt, så de kan indgå på lige fod med de øvrige børn. Der kan være begrænsninger og særlige udfordringer, men vi forsøger at finde på løsninger så alle kan deltage, måske ikke på samme måde, men på en måde tilpasset det enkelte barn.

Vi er opmærksomme på, at børnene skal udfordres og at aktiviteten kan være svær at udføre. Vi ser det som en naturlig del af en udvikling, at børn falder eller fejler og gør deres egne erfaringer. De bliver passet på så de ikke kommer til skade, uden vi begrænser eller hæmmer dem i deres motoriske udfoldelser.

Kroppen

Gennem leg at finde ud af hvad kroppen kan og gøre egne erfaringer for egen krops formåen.

- På legepladsen bliver børnene udfordret så det passer til den enkelte.
  - Balancebaner, trille ned af skråningen, kravle op i tårnet, cykle, gå med brug af hjælpemidler (rollator, NF- Walker, skubbevogn m.m.), rutsche, trille på græsset osv.
  - Boldspil, sandlege, vandlege og gynger.

I hverdagen sættes ord på bevægelse og kroppen, så børnene får en kropsbevidsthed, så de kan mærke sig selv og har kendskab til benævnelse og funktion.

- Legemsdele og kroppens funktioner.
  - F.eks. gennem spil, rim og remser, puslespil, sanglege og yoga.
  - I de personlige plejefunktioner.
  - Ved motorisk træning.

Motorisk træning er også at blive selvhjulpne, at kunne udføre de daglige funktioner som at klare af/påklædning, spise, lege, toiletbesøg, rydde op og at bevæge sig rundt i omgivelserne.

Der er stor forskel på Åkandens børns særlige behov, så alt bliver tilrettelagt til den enkeltes næste trin i udviklingen. En kan f.eks. selv pakke sin madpakke ud, en anden kan hjælpe til med at holde på en ske.

Vi bruger de daglige funktioner til at øve barnet i selv at mestre det der er muligt. Det kræver en ramme af ro, opmærksomhed og masser af tid.

Som ved de øvrige aktiviteter bliver det planlagt i forhold til hvad det enkelte barn kan og hvilke behov der er.

Sanser

Læringsmiljøet giver mulighed for, at kunne bruge sine sanser både til at opleve og erfare sine omgivelser, men også til at føle sig selv og gøre egne indre erfaringer om kropslige og sanselige indtryk.

Der er børn der har meget uro, dem hjælper vi med, at kunne finde ro b.la. gennem sanserne.

- Baby/børnemassage og yoga.
- Sansemotoriske programmer med dybe tryk på kroppen og tryk/skub af led.
- Brug af tyngdedyner og tyngde eller trykveste m.m.

Nogen af børnene er udfordret med at blive overstimuleret af sanseindtryk, hyperaktive, rastløse og urolige, Vi har yogahold, hvor der arbejdes med åndedrættet, så børnene bliver bevidste om eget åndedræt og at de herigennem kan få en ro.

Bevægelserne i yoga fremmer en kropsbevidsthed, og giver også børnene en mulighed for at finde en ro i sig selv.

Børn der let bliver påvirket af sanseindtryk fra omgivelserne, og bliver overstimuleret, har mulighed for at blive skærmet. Både ved at få tilbudt pauser i rum tilpasset barnet, men f.eks. også ved at få høreværn på de situationer der påvirker barnet. Det kan give dem mod på at deltage i det, der ellers kan være svært pga. for megen lyd.

Sanseoplevelser gennem leg og aktivitet.

- Rum/retning gennem motorisk leg f.eks. gyng, hængekøje, rulle, slå kolbøtter m.m.
- Gennem motorisk aktivitet erfarer hvad foran, ved siden af og bagved m.m. betyder.
- Sanseindtryk ved at gå på bare tæer på forskelligt materiale. Græs, grus, koldt, glat og vådt.
  - fodbad, samler ting med fødderne, fødder i et bad af pastaskruer, bønner m.m.
- Sanser med hænderne: Fingermaling, leg med monsterslim, sand/vandleg, leg med bønner/ris/pasta
  - Aktivitetsplader med forskelligt materiale noget glat, noget der krads, træ plastik osv.

Følelser og reaktioner

At kunne mærke sig selv og kunne aflæse andres følelser.

- Vi arbejder med spil, billeder og imitation hvor vi gennem spejling viser og sætter ord på følelser.
  - I dagligdagen hvor der opstår følelsesudtryk bl.a. ved glæde eller vrede, både hos barnet selv og de andre børn. De voksne sætter ord (tegn) på.
  - Gennem en anerkendende tilgang, tolker vi for barnet og sætter benævnelse på følelsen, spørge ind til følelsen eller tolke hvad vi ser.
  - Billeder og "social stories" bruges til at skabe forståelse.

Bevægelse

Gennem bevægelse kan vi arbejde med fællesoplevelser, udover motion og bevægelighed, giver det glæde og livskvalitet og gode muligheder for at få relationer til de andre børn.

Vi ser det som vigtigt at være i bevægelse, da det fremmer kroppens funktioner og sundheden.

Børnene har på hvert deres niveau mulighed for at få rørt kroppen i løbet af dagen.

- Vi har motorikhold, musikhold, leg på legeplads, sang og sanglege/dans.
  - Gennem hold er det muligt at spejle sig i de andre, og herigennem selv erfare bevægelserne.
- Gå og løbeture i nærområdet.
- Leg og bevægelse på gulv og madras, mulighed for at krybe og kravle både inde og ude.
- At blive bevæget igennem hele kroppen med hjælp fra en terapeut/pædagog, gerne med udgangspunkt i leg eller sanglege/remser.

Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
  - Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
  - Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
-

Vi skaber læringsmiljøer, hvor børnene kan få kendskab til naturen og sanser naturen, både inde og ude

Opmærksomhed på årstiderne

- Vi har opmærksomhed på årets gang og hvad der kendetegner den enkelte årstid. Det inddrages i leg og aktiviteter.
  - Kulde, varme, sne, vådt, tørt, pibler op, farver og sol.
- Morgensamling, hvor vi taler om dagens vejr og årstid.
  - Blade falder i efteråret
  - Sne og kulde om vinteren.
  - Så og plante i foråret
  - Sol, varme og sansehaven i fuldt flor med bier og brumbasser om sommeren.

Opmærksomhed på vejret

- Lege med vand i vandpytterne og karrene som regnen har fyldt op.
- Når det blæser lege vindmøller. Mærke modvinden i ansigtet.
- Når det regner, bliver vi våde, og får vådt hår og våde strømper, når det er koldt fryser vi og når solen skinner om sommeren, er det varmt.

Samler ting og undersøger.

- Naturmaterialer samles, de er både spændende at sanse og til få en snak om.
- Affald der ligger og flyder, samler vi op og tager med hjem i vores medbragte pose. Vi har poser, handsker og en tang med, når vi går skraldeture.
- Æbler bliver samlet, spises på stedet eller tages med til æblemos.
- Vi taler om spiselige og ikke spiselige ting i naturen.

Arbejder med forskellige natur materialer

- Collager med natur materialer.
  - Blade: klistre, kastes, samles, krammes, farver.
  - Kranse af ståltråd hvor der sættes blade på
  - Græskar udhules og pynter med lys.
  - Maler på sten som vi selv samler.
  - Snemænd og damer.
  - Sandlege hvor vi graver og bygger.
  - Maler med vand.
  - Tager grene og blomster med ind til pynt.
  - Bygger insekthoteller.
- Vi har indkøbt materialer så der er mulighed for at se naturen på nært hold.

Udeliv

Der er store muligheder for at bruge rummet omkring os til udeliv. Det gør vi gennem leg og en undersøgende tilgang til naturens fænomener.

- Legeplads, skoven, Ådalen, søen, stranden og bakkerne.
- Vi giver børnene mulighed for at opleve og være i forskellige uderum.
- Ture i forskellige rum
  - Kælketure, cykelture, togtur, bustur, skov, strand, slotsparken, Ådalen og dens bakker.
  - Løbe, gå, klapvogn, walker osv.

En strandtur giver mange sanseoplevelser. Hvis vejret er til det, går vi på bare tæer i sandet og på stenene. Mærker tang og vand. Kaster sten i vandet og får nogle gange øje på små fiskestimer.

- **Ådalen** som er et stykke natur ved siden af Åkanden, bruger vi ofte til tur.
  - Forskelligt underlag
  - Styrke motorik
  - Kaster sten i vandet, pinde ved broen
  - Taler om det vi ser/oplever/mærker.
  - Trappetræning
- **Hønseturen** er en fast rute som vi går. Den kaldes hønseturen, da vi kommer forbi en have med høns. Det er vigtigt for flere af Åkandens børn, at vide hvor de skal hen og hvad formålet er. Det giver dem en tryghed til at kunne være deltagende og aktive.
  - Vejret, tøj på efter vejret. Mærke vejret.
  - Løbe stærkt/vente/holde hånd
  - Affald
  - Høre/se andre børn
  - Opmærksomhed, at finde hønsene.
  - Forsigtig, ikke at skræmme hønsene.
  - Er der kaniner i dag?
  - Hvor mange?
  - Give plads til hinanden.
  - Græsslåmaskine, den kan larme, men er ikke farlig.
  - Møder en hund. Hvordan er det ok at møde en hund.
  - Snegl, pind, lort
  - Hurtig/langsom
  - Mange/få på tur.

Science

Børnene skal have muligheder for at danne deres grundlæggende erfaringer med naturvidenskabelige tænke og analysemetoder. Muligheder for at undersøge naturen og undres over det de ser og forstå betydningen af naturens sammenhæng.

Matematisk forståelse

- Mængde, størrelser, vægt, tyk/tynd flydende væske, sten synker, pinde flyder.

De forskellige dyr og hvad der kendetegner dem.

- kravle, flyve, krybe og hoppe.

Etik

- Passe på dyr "Må man træde på en snegl?"
- Passe på naturen og bæredygtighed.
- Affald i naturen, er det ok? Og hvad kan vi selv gøre?

Følger æbletræets årstid.

- Det er en sanseoplevelse at ligge under træet og se op i kronen, det har vi flere børn der nyder. Måske mest dem med svære motoriske udfordringer og dem der har behov for mere ro.
- Om efteråret samler vi æbler fra egne æbletræer. Her taler vi f.eks.
  - Sure/modne æbler.
  - Orm i æbler.
  - Hvor tung er en spand med æbler?
  - Hvor mange æbler kan man bære i favnen?

Udforske vandet

Aktivitetsdage hvor vi leger med vand, bliver klogere på hvad vand er.

- Hælder vand i rør ned af bakken, vand fra kande til kop, vandpistoler, vandballoner osv.
- Erfare at vandet render ud af spanden, ned på maven eller måske ned i støvlerne.

Natur I dagligdagen

- Læse bøger om natur.
- Puslespil med naturmotiver.
- Apps med naturemner.
- Spil hvor naturen indgår.
- Vi lytter til naturens lyde og undres, hvad er nu det? Kan du høre?

Eksempel på hvordan vi kan undersøge og blive klogere på naturen.

- Hvor mange blade kan der være i en cykelkurv?
- Vippetur op og ned, hvad er tyngden, hvem er tungest?
- Skyggen, din og min skygge, at lege med skygebilledet.
- At så bønner og se dem gro.
- Ligge i gyngen og se skyerne bevæger sig.
- Rutschebanen er meget hurtig, når den er våd.

Oplevelser på turen

- Sneglen, hus ikke hus, trykker følehorn, langsom, stor/lille, slimet
- Frøen, hopper
- Edderkoppespind både ude og inde
- Bi, flyve bange

Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
  - Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
  - Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
-

Vi skaber og opsøger læringsmiljøer i forhold til kultur og æstetik. Børnene får mulighed for at udtrykke sig gennem forskellige kreative aktiviteter med varierende materialer og indhold.

I hverdagen har vi fællesskaber både på stuerne og på tværs af huset omkring kreative aktiviteter, som f.eks.

- Lave billeder af decoupage, maling og andre materialer.
- Klippe papirklip, lave perlearmbånd og perleplader, lege med modellervoks,
- Musik og yogahold, hvor bevægelse og følelser og det at mærke sig selv er i spil.
- Hold på tværs af faggrupper fysioterapeut/ergoterapeut/logopæd/pædagog.

Vi følger årets gang og inddrager traditioner, både vores egne og de almene, som fastelavn, påske, børnenes fødselsdage, sommerfest, årlig bondegårdstur, jul og Licia. Desuden har vi hvert år emneuge med forskelligt indhold. Blandt emner har været klima/natur og wellness/sansning.

Som eksempel på hvordan vi arbejder med traditioner, er fastelavn. Her starter vi 2-3 uger før med børnene. Synger fastelavnssange, laver pynt til fastelavnssris, maler tøndnen som skal slås ned. Både børn og personale møder udklædte på selve dagen. Hele huset synger fastelavnssange og slår katten af tøndnen sammen og bagefter spiser vi fastelavnsboller og drikker juice eller kakao. Vi taler om, hvad hvert enkelt barn er udklædt som og der tages billeder af alle børnene, som de dels får med hjem, dels bliver brugt på stuerne til at tale ud fra med børnene om oplevelsen.

Vi deltager i kommunens kultursti, som bl.a. byder på biblioteksbesøg, musikskole og besøg på 2 museer. Til disse aktiviteter er vi sammen med et nærliggende børnehus, så fællesskabet bliver ud over Åkanden.

Vi bruger også Frederikssund Børneteater, og oplever, hvad det vil sige at gå i teater, se og lytte til en forestilling og få en oplevelse sammen med mange andre børn.

Vi modtager børn fra forskellige kulturer, og når der er mulighed for det, så inddrager vi kulturelle værdier, som er forskellige fra de danske. Et eksempel er, at når det er EID, kan børnene medbringe madgaver, som vi så spiser sammen i forbindelse med vores frokost og samtidig taler om EID.

Evalueringskultur

Lederen af børnehuset/dagplejen er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af børnehuset/dagplejen er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

I Åkanden sker der en daglig evaluering af det pædagogiske arbejde. Der er fokus på om det enkelte barn er i trivsel, om grupperne og det fælles fungerer som planlagt og om der sker udvikling.

Den daglige evaluering sker imellem stuens medarbejdere og det tværfaglige team.

I forhold til fælles aktiviteter, og hold på tværs af huset evalueres og justeres de løbende, bl.a. på vores p. møder.

Vi anvender LP modellen til supervision og sparring, og opnår hermed også en evaluering af det pædagogiske arbejde

Skema til handling anvendes af stuerne til planlægning og evaluering.

Årligt afholdes der et behandlingsmøde omkring barnet hvor forældre og det tværprofessionelle team deltager. Til mødet er der udarbejdet et pæd. oplæg som beskriver barnet i sin helhed og med evaluering af tidligere indsats og med forslag til kommende indsats og mål.

På stuemøderne evalueres diverse pædagogiske indsatser, der ses på handleplaner og næste mål aftales.

Vi dokumenterer det pædagogiske arbejde ved at vi på Tabulex sættes billeder af aktiviteter, både fra hverdagen og når vi har fælles aktiviteter som emneuge og aktivitetsdage.

De enkelte barn kan få billeder med hjem i kontaktbogen og et kort skriv om oplevelser fra dagen. Her skrives også hvis der er ny udvikling, observationer og ideer til det næste.

Plancher sættes op i børnehøjde, til dialog om de fælles oplevelser

F.eks. fælleshold, logopæd aktiviteter, teater og emneuger.
